

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. BERÉNYI PÁL.

Előfizetési ára:

Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 iv zenemelléklettel.

Egyes szám ára 20 krajczár, zenemelléklettel 30 krajczár.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

Sas-utca 15. sz.

TARTALOM.

IRODALOM: Az új görög népköltészet. Dr. Mayer Gusztáv.

ZENE: A legújabb magyar zenealbumok. Irta: +Y.

SZÍNHÁZ: A Podmaniczky-jubileum.

KÉPZŐMŰVÉSZET: Haydn bécsi szobra.

HÍREK.

TÁRCZA: Cassanova Velenczében.

Az új görög népköltészet.

DR. MAYER GUSZTÁV-tól.

(Folytatás.)

A ki naponta tízszer néz szemébe a halálnak: az nem lehet érzélgő. De azért nem hiányzanak a rabló jelleméből a gyengédebb vonások sem: fogékony ő a természet szépségei iránt; örömmel üdvözli a kristálytisza forrásokat, a holdvilágos éjket; a tavasz az ő ajkát is dalra nyitja s Dimos arra kéri társait haldokolva: hagyjanak sirján nyitva egy ablakot, hadd lássa, mikor a fecske meghozza a tavaszt s a csalogány hadd zengje le az ő lakáig a szép májust üdvözlő énekét. — S a szerelem? Bizony, erre csak télen van a rablónak ideje: ekkor leszáll a hegyekből s a faluban talál titkos tanyát a földmiveseknél és pásztoroknál, a kik, mint mindenütt, rokonszenveznek velők, sőt alkalmilag maguk is úton-állókká lesznek: ilyenkor nem egy gyöngéd viszony keletkezik, — de azután az olvadó hóval a válás keserű könyei is megerednek. A csatába induló Vevrosnak, mikor vesztét érzi, utolsó gondolata is — kedvese.

A klephták, rablóvitézek kora lejárt. Rendezett államban nincs hely számukra. Remélhető, hogy Thessaliának nemrégiben annectált részében is legközelebb oly örvendetes fognak a közbiztonsági állapotok javulni, mint a hogyan ez a görög királyságban immár oly dícséretesen tapasztalható. A hol még rablók vannak: azok közönséges foszogatókká

aljasultak. A hazafiasak eltűntével a rablóballada is enyészetnek indul; eléggé jellemző adat erre vonatkozólag az, hogy egy 1881-ben megjelent, Epirusból származó balladagyűjteményben a legújabb keletű darab 1844-ből való. Az új nemzedék gyermekei bizonyára dalolni fogják a régieket, változtatnak is rajtok; de újat — nem alkotnak.

A rablóballada, ha első is: korántsem egyetlen kifejezése az új görög epikus népköltésnek. Történeti események is visszhangra találnak benne, pl. Mesolongi eleste, Tripoliza bevétele, a sfakióták fölkelése (Kréta szigetén). Mindezekről nem akarok szólni, sem ama számtalan balladáról, melyek ősrégi mondákat, talán régi népi hitet, vagy novellaszerű tárgyat adnak elő élénkelhető formában; csak az elhalt Konstantinról szóló éneket emelem ki. Egy anyának, beszél e költemény, kilencz fia és egyetlen leánya volt. Messze földről, Babylonból megkérték; nyolcz fivére ellenzi a házasságot s az anya nehéz szívvel csak arra egyez bele, mikor a kilenczedik, Konstantin megszökszik az Istenre és szentjeire, hogy testvérét minden körülmények között hazahozza, ha anyja őt ismét birni akarja. Nemsokára beüt a dögvész és mind a kilencz férfitestvért elragadja; az elárvult anya keservesen sír nyolcz sírhanton, de a kilenczediken Konstantint ígéretere emlékezteti. És Konstantin fölkel koporsójából, sírkövét paripául veszi, földből van a nyerge, gyeplőül szőke haját használja; így nyargal éjszaka Babylonba s nővérét a holdfényben fésülködve találja; emez ellentállás nélkül követi őt s csodálkozik azon, hogy az útjokban eső madarak úgy látják, hogy ő egy halottal utazik; «ostoba madár az, ne törődjél vele», feleli Konstantin. «De hova lett hajad, szép bajuszod?» kérdi a nő. «Súlyos beteg voltam, attól hullott ki», mondja a lovag. Megérkeznek: s a mint az anya és leánya egy ölelést váltottak: élettelenül omlanak a földre. — Könnyen eltalálható, miért ismertem épen ezt a balladát, melyet kisebb-nagyobb terjedelemben a bolgárok, szerbek, sőt Dél-Olaszországban az albánok is énekeltek; lényegileg ugyanez a köl-

temény van meg az ó-angol balladában, melyből Bürger oly nagyszerűen dolgozta ki híres «Lenore»-ját; s így ez is azt bizonyítja, hogy nemcsak regék, hanem ily daltárgyak is bejárták egész Európát és nemcsak Európát. A jelen esetben szinte biztosra vehető, hogy a költemény tárgya keleti eredetű, a hol az elköltözöttek hazajárását hívó vampyr-babona oly szörnyű alakban jelentkezik.

Az eddig előadottakból azt lehetne következtetni, hogy a durva, sötét, borzalmas képezi a görög népköltés zömét. Távolról sem állhat meg e felfogás. Igaz, hogy a görög komolyabb, mint mi, s ez visszatükröződik költészetében is; de egész világnézete és kedélye sokkal derültebb, napfényesebb; sokkal jobban örül a létnek, mint mi, de kevés zajjal, lehető csendes örömmel — s jókedve nem szokta átlépni a szép határát. Hálás volna ezt költészetéből is nyomról-nyomra bebizonyítani, mert a görög népdal az embert életének minden változásain keresztül kíséri, a bölcsőtől a szemfedőig, a mely mellett a feleség vagy az anya dalolja myriológjait, e sokszor nagyszerűségökkel elragadó siralmakat, melyekhez nem is a grönlandi, hanem csak a corsicai gyászdalok «voceri» hasonlíthatók. Úgy látszik, mintha az özvegy ki akarná önteni egész gyöngéd-ségét, melynek menyasszony korában nem talált szavakat. Mert a szerelmi költészet terén a nők szerepe Görögországban igen csekély. Néhány évvel ezelőtt meglehetősen mennyiségű szerelmi költeményt fődöztek fel, melyek a XIV. század közepén Rhodos szigetén születtek meg: bájos apróságok, bizonyágai egyébiránt annak, hogy a Jánosrend lovagjai nemcsak a sárkánnyal való harcban győzelmeskedtek, hanem a gyöngéd rhodosi szivecskék közt is egyetlen pusztitást vittek végbe. E költemények egy része kétségtelenül nöktől ered. De az akkori nők ott fölöttébb emancipáltak voltak; ízléssel öltözködtek és az égövből következtethető érzékiséget korántsem titkolták el. — a mint ezt egykorú írók mély megbotránkozással hagyták hátra az utókornak; ma ellenben,

ha nem is lakol az ember ott, mint Albániában, életével is egy meggondolatlan csókért: Görögországot szigorú erkölcsű nép lakja, melynek költészete ment ama szennytól, a melylyel Közép-Európa alpesi lakóinak költészetében oly gyakran találkozunk. Hanem találunk az új görög nép dalai közt panaszokat a szülők szigora ellen, mely ifjat, leányt egyaránt elzár szíve tárgya elől. A leány szerelme ugyan mindig tisztának van festve: de ott nem titkolja el egy sem, hogy czélja a — férjhezmenés; akár-hány dalban irtóznak az örökös pártától, sőt olykor ki is mondja a lány kerékén: «Edes anyám, adj férjhez, vagy teríts reám szemfedőt». Hanem a lány azért mégis válogatós: egyik nem akar kereskedőhöz menni, mert az olajszagú, másik a borbélytól undorodik, még más a szabót neveti ki. Szégyennek tartják, egy idegen nemzetbelinek lenni nejévé; a törököt meg épen halálosan gyűlölik. Legtöbb gondot fordít a népdal az — öreg kérő kicsúfolására: olyan nyers őszinteséggel és leleményes részletességgel adja elő észrevételeit, mintha az udvarias hallgatást a görög föld sohasem ismerte volna.

Hanem a leánynevelés azért a fiatal legényeket sem kiméli. Egy népdal a következőleg panaszolja el az ifjú baját:

Csókot kértem a kedves leánytól —
Ő meg hűségsküt kére tőlem.
Esküvém a mérhetetlen égre:
«Oh, az magasan van» szól a lányka.

Esküvém a végtelen tengerre:
«Az nagyon mély», válaszolt reája.
Esküvém hát templomunkra: «Ez csak
Pusztá kő», felelte a hitetlen.

Esküvém védszenteink képére:
«Foszló vész, elhalványult festék!»
Végre ifjú koromra esküvém:
«Ez meg elszáll», szóló ete csalfa, hűtlen!»

Hát még az az ének, a melynek végén a csapodár ifjat saját paripája árulja el Helénának: hogy ne csókolja meg urát, mert minden faluban van kilencz kedvese, minden városban tíz, kivéven Konstantinápolyt, a hol — felesége és gyermekei vannak!

A legénynek elégszer van oka meg nem hallgattatása felett keseregni: ez azonban nem gátol a meg abban, hogy ostromát tovább is folytatva, a természetnek mind a három országát ki ne zsákmányolja hasonlataiban: ott van ezek közt a basilicum virága, a cyprus, citromfa, narancs; gyémántok és gyöngyök, nap, hold és csillagok a szerelmialkatrészeit teszik. A görög és albán hasonlatok specialitása a fiatal leány párhuzamba állítása a fogolylyal (császármadár), mely piros csőrével és lábszárával s fehér nyakkal kevélykedik. Egyébiránt a női szépséget régi epikus törvény szerint, hatásában festik; a mint a lány a templomba lép: susogás támad, minden szem feléje fordul, a pap és segéd lete elfelejtik az istenítiszteletet folytatni; vagy a parton mosva, ruháját a szellő egy kissé föllebbenti s vakító fehér bokájától fénytenger önti el a kikötőt és hajókat: a matrózok, a kik hangját hallják és arcvonásait kiveszik a távolból, önfelletten abbagyják az evezést, s így tovább. Eszünkbe jut az Iliásból Helena megjelenése a bástyán: az élemedett tanácsstagok meglepetve ennyi szépségtől, összesúgnak: hogy ilyen dicső asszonyért bizony érdemes ekkora háborút folytatni.

A boldogság mellett azonban a féltésnek, az anyai szeretetnek stb. indulatoknak is megvan a maguk dalsorozata; feltűnő sok népdalban lel kifejezést a *bonvágy*. Az új görög nép egyébiránt *babonás*: talán azért foglalkozik annyit az alvilággal, melyről különben úgy gondolkozik, mint Achilles a Hadesben: hogy t. i. ide fönny jobb a táborban, harczmezőn, mint szegény ember szolgálni, semmint odalenn királynak lenni.

A jelen sorokban csak vázlatban akarunk adni az új görög nép költészetének képét. Egy-két oldalát egyelőre még megvilágítatlanul hagytuk; valószínű azonban, hogy e hiányt legközelebb másutt fogjuk pótolni, a hol terünk és tervünk inkább megengeni hosszab fordítási mutatványok közlését, mint a mit ez az alig ismert nép mellőztetéseért kárpótlásul mindenesetre megérdemel.

A legújabb magyar zenealbumok.

II.

«Magyar zeneköltők kiállítási albuma 1885. A mélt. vallás- és közoktatási, földművelési, ipar és kereskedelmi m. k. ministerium megbízásából szerkesztette Bartalus István, kiállítási csoportbiztos. — Kiadták: Rózsavölgyi és társa, Budapest». — Ára 4 frt.

(+y.) A letárgyalt szerzemények után sorrendben Gaál Ferencz «Bölcsődal»-a következik. Elegicus hangulatú, kedves, költői hatású mű, s igen correct, tiszta munka, a rengő kisérlet következetes, szigorú megtartásával; 40–50. ütenyeiben a csinos átmenetek oly ügyesek, hogy merészségök (majdnem azt mondtuk: keresetségök) első tekintetre föl sem tűnik.

Az andalító egyhangúságot szívesen megbocsátjuk a bölcsődalnak; egy udvariasan akadékoskodó zenei bírálónak pedig a fölfelé haladó tört accordokról, mint befejezésről, azt a fölvilágosítást adhatjuk, hogy a magas hangok az előirt leg-halkabb előadásban sokkal nagyobb gyöngédséget fejeznek ki, mint a menyinyire az alsó hangok képesek; a legmagasabb F (az utolsó hang; tonica) netalán élességét pedig e zenithnek megfelelő nadir ellensúlyozza, ugyancsak *ppp* előírással. Az egész dalból kiviláglik, hogy a vitatott eljárást a szerző öntudatosan követte: a dallam soha lejjebb nem megy a zongora középső hangjánál.

Nunc venio ad fortissimum virum: azaz a legszövevényesebb darabhoz. *Juhász Aladár «Zeneköltemény magyar irályban»* cz. szerzeménye kíván a gyűjteményben legtöbb gondot, tanulmányozást: nemcsak a játszótól, hanem a hallgatótól is. Kár, hogy nem tudjuk: vajjon csak virtuozitásból csap-e út a szerző az 4. ütenybe, hogy megmutassa, mire képes a magyar zene (s akkor csodáljuk, hogy a friss allegretto csupán szimmetrikus ütenyekből áll), vagy pedig talán mélyebb alapja van, mint talán az alle-

Cassanova Velenczében.

Cassanova emlékeinek történelmi igazságait gyakorta vizsgálatták már s Barthold két vaskos kötetet írt tele kutatásainak eredményeivel. Nem régiben egy újabb munka jelent meg ugyanezen tárgyról s ezt Baché Armand, a szellemes francia írta. Baché azonban, midőn a velencei állami levéltár poros aktáit kutatta, nemcsak arról kívánt meggyőződést szerezni, hogy valók és igazak voltak-e mindazok a tények, melyeket Cassanova elbeszél, hanem kutatva a körülményeket és azok okait, arról óhaj-

tott képet nyerni, hogy lehető volt-e az akkori velencei köztársaság társadalmi életében mind az, a mit Cassanova elbeszél?

És kutatásai eredményét, melyek szakszonkét a «Le Livre» című folyóiratban láttak napvilágot, azzal zárja be Baché, hogy Cassanova elbeszélései a hivatalos adatokkal mindenben és teljesen összehangzanak.

Baché bebizonyítja művében, hogy Cassanova 1753-ban ment másodszer Velenczébe, itt 1755-ben elfogták és a börtönül rája szabott ölomkamrákból 1756 vége felé szökött meg.

Az erre vonatkozó első írat 1754-ből kelt. Hogy volt-e oka a velencei köztársaságnak előbb figyelemmel kísértetni Cassanovát, nem tudjuk; a forradalom kiméletlenül bánt a velencei emlékekkel és az 1797-ki inquisitio sokat emésztett föl,

— maga a «*örös könyv*» is gyalázatos áldozata lett a kiméletlen tömegnek. Az említett íratban Manuzzi nevű titkos rendőr a következőket beszél el.

«Cassanova János Zanetta, vagy más néven La Buranella nevű színésznőnek a fia; atyja hasonlóképen színész volt és Gaetan színpadi nevet viselt. Az atya halála után a fiú atyai nagyanyjának nevelésére volt bízva, mert Zanetta elhagyva Olaszországot, a drezdai udvari színháznak lett tagja.

A fiút papnak nevelték és a san-samueli kolostornak lett tagja, de csakhamar megvált a szerzettől. Társai nagy erővel bizonyították, hogy tudományos készsége nagy volt, de különös előszeretettel csüngött a kabalisztikus tanokon. Ez utóbbiban oly jártasságot szerzett magának, hogy bejárta Angliát és Páris, hol a nagy urak és előkelő nők tárt ajtókkal fogadták és

gretto erőszakos (nem is átmenetének, hanem) visszaesésének a befejező lassú részbe. Mindenesetre üdvös lett volna a zenei költeményhez némi magyarító szöveget mellékelni.

Ily programzene, mellékelt program nélkül, a következő szám is: «*Ellentétek*», Major Gyulától; «*Vándorlások*» cz. zeneképeiből, mint a cím alatt olvasható. Nagyon fájlatjuk, hogy a szerzőnek, egy gyöngye percében, a jelen művecskére esett választása, s hogy ily jelentékeny szomszédságban eljátszhatja hitelét azok előtt, a kik nem voltak szerencsések hallani az ő zongoraversenyét, trióját, symphoniáját. Az itt közölt szerzemény jelentését, értelmét nem tudva: tulságos egyszerűséggel élénk adott csekély tartalma közönyösen hagy, s nem ösztönöz semmi a díszet játékra, mely mellett a darab mégis számot tarthat némi hatásra. Jogunk volt egészen mást remélni a szerző ismert szép tehetségétől.

Aggházy Károly a legszebben megfelelt várakozásunknak. «*Vigasztaló*»-ja (előkelő, lágy H-durban) mintaszerű, «*Hősi alagút*»-ja pedig könnyen érthető el ugyane polczot, ha középső harmadát nem harminczkettedek bitorolnák, s ha az egész opus hosszabb volna; jelen alakjában egyetlen veresszak hatását teszi ránk, mely után, minden befejezettsége mellett is, még várunk valamit.

Teljesen kielégít, eszöndes, édes-bús hangulatba ringat a «*Pásztor-dal*» Horváth Attilától. Egyszerűsége, természetéből kifolyó naivsága, mely a legkevesebb technikát igénylő darabbá avatja ez albumban; megkapóan nyilatkozik főleg második felében. Első fele (szintén lágy hangnemben) sokféle átmenetével mintegy előkészítőjét képezi a magyaros résznek s illetőleg az utolsó, rövid, friss, eredeti báju dallamnak. Elfogulatlanul mindig el lehet nézni az *ilyen* tartalom kedvéért a szerkezetben felöltő szabályellenességeket. — Járt nyomokon halad, de egyszerűsége mellett is igen csinos a «*Sellő*», Horváth másik szerzeménye. Játsszi, kecses dallam, egymásból folyó, könnyen játszható motívumokból van összeállítva; halkán elröppenő vége az

egésznek légiességét különösen illusztrálja.

A hűsz compositio, melyekről eddig szoltunk, mind zongorára írt alakban foglal itt helyet. Közéjük van ékelve, mindjárt a zongorakirály rhapszodiája után, az egyetlen hegedű-pièce: *Kádenzia Beethoven hegedű-versenye első tételéhez*, a hegedű-királytól: *Jochim Főzseftől*. Maga Beethoven sem gondolhatta a kádenziát másképen: 68 ütényen keresztül tömérdek átmenet, nem üres futamok hatásthajtású keveréke, hanem a legtisztább művészi conceptióba illesztve, az egész kádenziában csakis a hegedű-verseny első tételének motívumai vonulnak végig, szép imitációkkal. Hogy a művészeti, szellemi eredmény mellett ott van a technikai «feladat» is az előadók számára: azt előre is gondolhattuk. Figyelemreméltónak tartjuk azt a körülményt, hogy a kádenzia egészen észrevétlenül olvad vissza az eredeti szerzeménybe, a nélkül, hogy valami frappans megállással kihívna a hallgatóság tényérpogató elismerését. Így szokott az igazi művész hátat fordítani a külső hatásnak.

Az album e gyöngyével búcsút veszünk az absolut zene productumaitól. Örülünk, hogy nagyobb részök magyar zenének nevezi magát; hogy mindegyikök a magyar zenei formák határai között mozogjon: ezt chauvinismus volna kívánnunk, már csak azért is, mivel a zongora vagy hegedű, m lyre irattak, kosmopolitikus hangszerek, s ez album kijuthat a külföldre is, a hol bizony elő kell állnunk külföldi ízű szerzeményeinkkel, mivel nemzeti zenénkbe nem hatol be az idegen mélyebben s ezért nem is következtethet belőle zenei műveltségünk színvonalára.

A mi a gyűjtemény énekszerzeményeit illeti: sajátos, hogy 13 közül csak kettő nincs magyar modorban írva, s eredetileg mindkettőnek német volt a szövege. És pedig egyiknek szöveg és dallam tekintetében *gr. Zichy Géza* a szerzője, a hírnves specialista; csodáljuk, hogy a kiállítási album számára nem inkább balkézre rögtönzött zenei költeményeiből választott ki egyet, a

melyeknek szépségét, varázserejét örökösén magasztalják a főúri művész közelebbi ismerősei. A közölt darab szövege németben igen szép lehet; a magyar fordítás (szerzőtől?) is csinos, egy-két erőltetett helyet leszámítva. A zenében, ha több eredetiséget nem is: de, úgy hiszszük, több lendületet fődöznénk föl, ha jeles énekestől hallanók előadva. — Sokkal sajátosabb a másik szerzemény: *Egy magyar himnus, Nikolics Sándortól*. A szerző, igaz, hogy «dallamot» alkotott (ez a hivatalos, szakszerű neve), de a mely távolról sem a valódi dallam; Nikolics úr testet adott annak a geniális ötletnek (higyjük el, hogy az ő eredeti ötlete) egészen új magyar szövegre alkalmazni az *osztrák* néphymnust. A «közös-ügy» ily modellje mindenestre nagy diadal a politikában, s a békés «viribus unitis» eszméje kétségtelenül nemes és nagy eszme; de hogy művészeti szempontból mily értéke van annak, hogy N. úr a «Gott erhalte» dallamot egyformán tagolt kísérő dallamokkal látta el, melyek távolról sem oly szépek, mint a nem éneklésre, hanem csak kísérlet gyanánt véletlenül mellékelt Haydn-féle dallam — arról ő maga, az elismert jó zenész, hiszszük, elfogulatlanul bír ítélni; ítéletét a megérdemelt tiszteletben részesült ósz tanárza való tekintetből elhallgatjuk. Csak azt említjük még fel, hogy szövegét dr. Várady Antal készítette.

A magyar énekek közt első helyen áll a *Bogisich Mihály* által «megfejtett» és «a capella» átírt «négy egyházi régi ének»; egyházi zenénk derék bűvára ezeket XVII.—XVIII. századbéli nyomtatvány-illetőleg kéziratban lelte. Az első: («a bold. sz. Máriáról») kissé töredezett lehet, hogy ez a modern feldolgozó tévedése; de még így is megállja helyét mai egyházi énekeink között; a többi három meg («sz. Mária Magdolnáról», «sz. László —», «sz. István királyról») épen nagyhatásúnak ígérkezik. Nézeteink szerint a dorgálva bűnbánatot hirdető második számú dalknak nem volna szabad kemény hangnemben végződnie: a szöveg is moll accordot kíván, a zenei szerkesztés pedig minden főnnakadás

a hol mindenütt gaz úton szerzett pénzt magának. Játsszi, de előkelő emberekkel társalog és nem válogat idegenek meg jó barátok között. Így most a becsületes Bernardo Meniót zsarolja.

Pisani Benedetto azt mondta, hogy Cassanova «iperbelano» (iparlovag) hazugságai és szélhámoságai árán majd ennek, majd amannak a nyakán élőködik és kizsaratja a becsületes Bragadint, azt hitve vele, hogy megmutatja neki az angyalokat; alig magyarázható meg, hogy miként csábíthatta el magát olyan ember, mint Bragadin, ki a köztársaságban kiváló szerepet játszott. Cassanova a Menegazzo-féle kávéházat látogatja és Philippo, e kávéháznak tulajdonosa azt beszéli, hogy gyakorta érintkezik Marc Antonio Zorával, Bernardo Memoval és Antonio Braidával; a kávé még azt is beszéli, hogy ezek satirákat írnak Chiarira

És a titkos rendőr e jelentése majdnem szórol-szóra dokumentálódik Cassanova irataiból és ez által be van bizonyítva, hogy mind ez igaz és teljesen való a hitetlennek feltűnő kalandok. Az elbolondított senator, Chiari abbé, de általában mint a rendőr iratában említett egyének Cassanova irataiban is szerepelnek és ép oly viszonyban állanak vele, mint a minőnek azt a rendőr jellemzi.

Az első előterjesztést Cassanova egyéniségéről és jelleméről nem sokára egy másik követte, a mely kizárólag majdnem azzal foglalkozik, hogy mit és miként beszélnék a Menegazzo kávéházban Chiari új színművéről. E kávéházban — így mondja az előterjesztés — rendszeren egy szabadelvű patricziusokból álló tömeg gyűl össze és Cassanova az, ki Chiari ellen a közhangulatot képviseli.

Tízennégy nappal e második jelentés

után Manuzzi már arról tesz említést, hogy Cassanova egy minden tekintetben veszedelmes satírárt Chiarira és hogy ő minden erejét arra fogja felhasználni, hogy e mű másolatát megkapja.

A tízek tanácsa azonban, úgy látszik az irodalmi hereze-hurczálkodásra nem fektetett oly nagy súlyt, mint a titkos rendőr; talán ennek tulajdonítható az is, hogy négy hónapon át egészen eltűnik Cassanova neve a hivatalos iratok foliánsaiból. De már 1755. márcziusában a tanács határozottan követeli, hogy kutasanak viselkedése és tettei után. Manuzzi be is terjeszti még e hó 22-én terjedelmes jelentését, a melyben egyrészt töménytelen olyan adat van, mely az előbbi képet teljessé teszi, másrészt mind megannyi teljesen összevágó azzal, a mit Cassanova mond. (Folyt. köv.)

nélkül tűri meg egyiket, úgy, mint a másikat. Ohajtjuk, hogy dalegyesületeink e vegyes karra írt ereklýeket betanulják s alkalmilag (lehető gyakran) bemutassák templomban és hangversenyteremben; az áhitatot ápolni s e mellett fogalmat adni a régiebb magyar zenéről: eléggé nemes czél és szép eredmény lesz.

Mihalovich Ödön Petőfinek *«Ereszkedik le a felhő»* kezdetű költeményére írt új, sötét, kissé egyhangú dallamot; rhytmusa, a szokott choriambus, elég következetesen vonul át a magyaros hangú szerzeményen. Hibáztatjuk az *«Alszol-e már»* és *Hallod-e a (fülemlét)»* ütenyek kellemetlenül hangzó átmenetét, valamint a *«Záporosó csak úgy szakad»* sor ütenyeire; ezek, akárhányszor játszottak is: mindig sértették fülünket — magyar dalba legkevésbé sem valók. Egyébiránt tudunkkal nem a magyar dal a szerző igazi otthona.

Zimay ellenben a magyar zene műsájának kegyeltje; egyszerű *«Múdala»* (Kéry István *«Hull a fáról...»* kezdetű szövegére) valóban tele van ízléssel, dallammal, magyarossággal. Három rövid verszaka közül az első és harmadik búsabb (emez nagyjából ismétli a kezdet dallamát), a középső kissé élénkebb, de szintén C-moll hangnemben, mint a többi kettő. Zongorakisérete egyszerű; az egész általában közel áll népdalainkhoz, ezeknek a szellemében van írva. Csak azt nem tudjuk, hogy a Brahmsra emlékeztető átmenet a zongoraszólam befejezésénél mit keres? Azt értjük, hogy az operaház sarkait márványsphinxek őrzik; de, hogy egyszerű zsendélyes kunyhó előtt is ilyes pompát lássunk: ahhoz a mi szemünk nem szokott.

Papp Dezső csendesebb munkásságú jó erőink közé tartozik; fájdalom, azok közé, a kiket majdhogyan el nem feledünk, a miért oly ritkán látjuk nevüket a nyilvánosság előtt; hamarjában nem is jut eszünkbe egyéb műve, mint a Jókaink gyönyörű szövegéhez oly szépen illő *«Költő dala»* (*«Dózsa György»* tragédiában). Ezuttal a boldogult Tóth Endrének egyik szép verse lelkesítette dalra; a dallam és átírata igen csinos, csak az hibája, s ily egyszerű kis dalnál, mely oly kecses legyen, mint a legszerényebb mezei virág, ez nagy hiba: az első és második szak végén mesterkélten átmeneteket alkalmaz, a melyekre ott semmi szükség sincs.

A fiatal Lányi Ernő dala (Tóth Kálmán *«Ereszd le a függönyöket»*) csakis rhytmusában, lejtésében árulja el a magyart. Dallamai, harmónizálása kizárólag a jellemzésére törekcsenek; olykor operaszerűvé teszi dalát, majd, utolsó harmadában Bellini-féle kísérettel látja el. Egyébiránt a kis mű öntudatos és érdekes alkotás.

Coronat opus *«Három eredeti magyar dal-czyklus»*, férfi karra szerző *ifj. Szojtyori Nagy Károly*. Néhány többékevésbé ismert népdalszöveget használt fel a szerző (ide számítjuk a *«Temetésre szól az ének...»* Petőfi-verset is), hanem a dallamokban is találunk reminiscenciákat meglehetősen számban. Dalczyklusait egymással kapcsolatban nem álló szövegekből állította össze: s ezért kissé ké-

nyesen érint bennünket az a kérdés: hogy miért legyen logika és összeköttetés oly dallamok közt, melyek szövegei egymástól idegenek, holott a dallamnak a szöveghez kell simulnia minden tekintetben. Fogyó terünk nem engedi, hogy a csinos szerzeményekről behatóbb ítéletet mondjunk; csak constatáljuk, hogy szerzőjük igyekezett felhasználni a dalegyleti igazgatóság több évi tapasztalatait, szólamvezetés, szereposztás tekintetében.

Ezzel bezárjuk szemlénket. Még nem vagyunk Európában szövívő nemzet; még szép tőlünk, ha ilyes vállalatnál, minő a *«Magyar zeneköltők kiállítási albuma»*, a részrehajlatlan bírálat csak a sok rossz mellett bírja be a még több jót constatálni. Ha jelen erőink teljes odaadással törekcsenek jobb állapotokat teremteni zenei paedagogiánk körül: kétségtelesen igen szép jövőre lehet kilátása művészetünknek, mert kopár multunkkal szemben is van elegendő okunk arra, hogy a magyart *«musicalis»* nemzetnek tartsuk. Addig is érjük be a jelen anthológiával: pirulás nélkül, nyílt tekintettel fordulhatunk felé — s kívánjunk szerkesztőjének és kiadóinak kellő anyagi sikert is az elért szellemi eredményhez.

A Podmanitzky-jubileum.

Midőn legutóbbi számaink egyikében, csak futólagosan is, megemlékeztünk Podmaniczky báró intendánságának tizedik évfordulójáról, megemlítettük röviden azt is, hogy mért tartjuk e tíz éves multat elég alapnak arra, hogy arról visszatekintve, örömmel üdvözöljük műintézetünk intendánsát mi is.

Most, hogy maga ez az öröm, melyet velünk együtt sokan, de legkivált azok éreztek, kik hozzá és működési köréhez vannak lánczolja, nyilvános, nincs okunk megcsorbítani abbéli ítéletünk, hogy műintézeteinknek virágzó jelene, de sőt maga az a tény, hogy nemzeti színházunk mellett két olyan intézet, mint a népszínház és a m. kir. opera emelkedett — nagyrészt Podmaniczky érdeme. Tapintata és ügybuzgalma, jó választás tanácsadóiban, izléses ismerete — majdnem páratlan.

Mindazonáltal nem akarjuk azt mondani, hogy a két színház vezetésében, melynek intendatúrai terhe reá nehezedik, nem lehetne több erélyességgel több életet ébreszteni. Nem hűnyünk szemet Podmaniczky báró jelességei mellett gyöngéire és ha csak constatáljuk, hogy a nemzeti színház tagjai majdnem túntetőleg voltak távol az ünnepélytől, félig-meddig már rámutattunk az Achilles-sarokra.

Magáról a jubileumi ünnepélyről jelen levők a következőket beszélék.

*

Az elismerés és az őszinte rokonszeny ünnepét ulti ma délelőtt az operaház személyzete. — Osszejöttek mindnyájan,

hogy Podmaniczky Frigyes bárót intendánsi működésének tíz éves fordulójá alkalmából meleg ovációkban részesítsék. A szükkörű, családias jellegű ünnepély a dalműszínház színpadán folyt le, a mely ez alkalommal fényesen fel volt díszítve. Az előtér lugast tüntetett fel, a mélyített színpad háttere pedig a budavári királyi palotát mutatta. A színpad közép teré nemzeti színű lobogókkal volt feldíszítve. A nagy téren alig fért el a dalműszínház személyzete. A hölgyek utczai öltözékben, a férfiak frakkban, fehér nyakkendővel jelentek meg. A nézőtér teljesen ki volt világítva, a zenekar helyén a zenekari tagok helyezhettek el. Fenn a színpadon a jelenlévők félkörrel képeztek. Jobboldalt a magánzsereplők, középen a karszemélyzet, baloldalt a tánczkar foglalt állást, míg a színpad hátterében a technikai személyzet állott csoportba. A színház előadó tagjain kívül jelen voltak még Ybl Miklós, az opera tervezője, Országh Sándor országgyűlési képviselő, az igazgatósági tagok, orvosok, tisztviselők és a sajtó képviselői. A félkörön belől három kis asztalkán az ajándékok voltak elhelyezve. Az egyik asztalkán vörös bársonyokban az opera tisztviselőinek ajándéka: ezüst babékoszorú aranybogyókkal volt látható. A másik asztalon állott az opera tagjainak ajándéka. Ez egy kis ezüst-szobrot tüntetett fel, mely a művészet allegorikus női alakját ábrázolja. A rendkívül izléses szobor talapzatát apró paizsok díszítették, a melyeken a nemes báró címere és egyes dalművek címei vannak bevéve. A harmadik asztalon Gassi Ferencz keretbe foglalt költeménye volt elhelyezve. Fél egy órakor három tagú küldöttség ment a báróért, kit az összegyűlteket lelkesült éljenekkel fogadtak. A zenekar tust húzott és erre előlépett Káldy Gyula, az opera főrendezője, s a következő beszédet intézte az ünnepelthez:

Méltóságos báró úr! Nekem jutott az a szerencse, hogy a mai napon a m. k. operaház összes személyzete érzelmeinek és üdvkívánatának tolmácsa legyek. Tíz éve annak, hogy szerencsénk van méltóságod bölcs vezetése alatt működni. E tíz év alatt méltóságod érdemei a magyar dalművészet körül oly számosak, hogy valóságos embarras des richesses előtt állok, ha azokat mind elősorolni akarnám. Sok — igen sok üdvös történet ez idő alatt dalművészetünk fejlődésében, több, mint azelőtt évtizedek óta, s ez legnagyobb részben méltóságodnak köszönhető. Érdemei már rég el vannak ismerve, nemcsak a közönség, az egész sajtó, de egész Magyarország, sőt még a külföld által is. A magyar operatörténet írójára vár a feladat ez érdemeket megörökíteni. Egyet azonban számos érdemei közül el nem hallgathatok. Méltóságod bölcsesége belátta, hogy egy műág csak úgy haladhat kitzűött czélja felé, ha saját hajléka van, ha szabadon működhet és mi által sincs gátolva. S ime, ez igéje nem sokára testté lön. Méltóságod fáradhatlan munkássága, tevékenysége tette ez idő alatt, hogy most e fényes palotában, mely gyöngye a fővárosnak, büszkesége hazánknak, s melyre

gyönyörrel tekint még az idegen is, az opera: művésztünknek élhet, haladhat a méltósága által kitűzött célja felé, mely nem más, mint operánkat a művészet legeslegnagyobb fokára fölemelhetni. Es hogy ezt elérhessük, kívánjuk, hogy az isten tartsa meg vezetőnket még számos éveken át, adjon egészséget, friss erőt, kitartást és legyen igen sok időnkön át a mi szeretett intendánsunk. (Éljenzés.) Egyszersmind kérjük, fogadja el tőlünk szeretetünk és határtalan tiszteletünk jelül e csekély emléket, fogadja oly szívesen, mint a minő szívből van adva; e szerény emlék emlékeztesse vissza méltóságodat arra a művészesoporra, mely az új házban vezetése alatt első ízben működött. Tartson bennünket továbbra is szeretetében. Isten éltesse méltóságodat.

A főrendező beszédét lelkesült éljenzés követte, melynek végeztével Podmaniczky báró kezdett szólni. Hangja rezgett az elfogultságtól, s meghatottságában alig tudta könyveit visszatartani. Beszéde következőleg hangzik: Tisztelt barátim! Bocssásk meg, hogy kissé lassú hangon és nehezebb helyzetben kezdhetek azon szavak előadásához, a melyek szívemet eltöltik. De hosszú évek során együtt haladtunk, egy cél felé törtünk, meg fogják bocsatani e meghatottságot. A mai kellemes nap rendkívül meglepett; s a mint szívből köszönöm mindegyiköknök, ép annyira meglepett. Mert azt tanultam meg hosszú pályámon, hogy az egyes ember, töltse be bármilyen hivatást, csak egy porszem; de én olyan szerencsés voltam teljes életemben, s különösen az utóbbi tíz év alatt, hogy mindig olyan összeálló elemekkel haladhattam, a kik eszméimet megértették, céljaimat helyeselték, s mi közösen nem porszemet, hanem erős márványtáblát képeztünk, mely ellenáll minden eshetőségnek, minden támadásnak. Azért e mai napon nekem vannak kötelességeim. Kötelességem, hogy én mondjak köszönetet önöknek, hogy oly cél, minő a magyar dalművészet célja, ily hamar eléretett. Egyes ember birhat jóakarattal, erős szándékkal; de ez még magában véve nem elég, mert ezzel még azokat az eszméket, a melyeket maga elé kitűzött, el nem érheti. Egyes ember csak irányt adhat az eszméknek; de azok kivételére önök vannak hivatva, önöknek lehet köszönni, hogy rövid tíz év alatt elkészült e ház és megszüntek azok a baljósatok, melyeket elég ideig kellett túrnöm, a mikor mindig azt mondták, ha az opera és dráma különválasztásáról beszéltem: «Mit akartok ti külön operát, ki fog ott énekelni?» De az 1884. szept. 24-ike megmutatta, hogy huszonnégy óra alatt képesek vagyunk az opera terén első helyen megállani Európában. Kérem, tartsanak meg jóindulatukban ezentúl is. Én mindig oda fogok hatni, hogy a mit megteremtünk, javítsuk, s igyekszem szorgalmasabb, hübb napszámosa lenni a magyar dalművészetnek. Az isten önöket e művészet javára sokáig éltesse.

A báró lelkes szavaira zajos éljenekbe törtek ki a jelenlevők, a zenekar pedig tust fujt. Ezután előlépett Jósika János,

az opera titkára, s a következő beszédet mondta:

Méltóságos báró! Intendans úr! A magyar nemzet egyik legnagyobb fia hagyta örökségül azt a lélekemelő és tette bátorító jövendölést, hogy «Magyarország nem volt, hanem lesz!» E szó, mint fényes sugár, lövelt be a jövő homályába, megvilágítva a becsületes törekvések, a fáradhatlan szorgalom s az önzetlen buzgalom hazafias önfeláldozásának nemes tettekkel kövezendő országútját, melyen a magyar nemzetnek és zászlóvivőinek haladni kellett, hogy a nagy nemzeti eszme célzt érhesen. És e nemzet példátlan lelkesedéssel követte a nehéz úton dicső vezetőit, kik hazaszeretetük s nemzeti becsvágyuk lángoló tüztől hevítve, leküzdöttek minden akadályt, hogy a halhatatlan úttörő szent jóslatát megvalósítsák. Te benned, oh uram, tiszteljük és szeretjük a nemzet e nagy vezetőinek egyik legdicsőbbjét! Neked a legnehezebb feladat jutott, mert a műsák, kiknek kegyét nemzetünk részére ápolni hivatásod, csak magasba szárnyaló célokat fogadnak el: a szépek, jönnek és a legnemesebb ízlésnek mintaszellemét. — Neked a költő álmaid kell megvalósítanod. És hogy benned mesterre talált hön szeretett felséges királyunk, midőn a nemzet géniuszának sugallatára e hivatással felruházott, bizonyítja a fényes siker, melyet tíz évi működésed aratott. Oh engedd uram! hogy mi, e intézetnek szerény tisztviselői, kifejezzük dhasunk irántad érzett végtelen tiszteletünknek, szeretetünknek és ama boldogságunknak, hogy a te bölcs, nemes szellemű vezetésed alatt szolgálhatjuk hazánk művészeti fejlődésének e legszebb oltárát, mely a te magas röptű szellemednek, fáradhatlan buzgalmadnak köszöni létesülését. A babér, melyet a m. k. operaház tisztviselőinek, odaadó tevékenységed e mindennapos tanúinak nevében átnyujtani bátorodom, soha érdemesebb férfiúnak halántékát nem érinté. Mindnyájunk legfőbb óhajátását tolmácsolom tehát, midőn azt kérem Istentől, adja meg nekünk az örömet, hogy e helyen még több évtizeden át üdvözölhessük Méltóságodat, mint szeretett vezetőnket. Éljen báró Podmaniczky Frigyes!

A beszéd végeztével átnyujtotta a szónok az ünnepeltnek az opera tisztviselőinek pompás ajándékát, az ezüst babérkoszorút. Podmaniczky meleg szavakban válaszolt ez üdvözlésre. Hangsúlyozta újlag, hogy a dalművészeti tagjainak lelkes közreműködését s nemes ügybuzgóságát illeti meg a dicséret. A dalművésznek nagy és nemes céljának elérésében ők az elsőrangú tényezők. Felemlítette, hogy ő mindezekről az opera megnyitásának évfordulóján akart megemlékezni, de most sem mulaszthatja el, hogy ne éltesse a legmagasabb pártfogót, ő felségét, Ferencz József királyt, ki ritka nagylelkűségével és aldozatlkészségével lehetővé tette, hogy ez a nagy és díszes mű, a dalművészeti, a művészet e remek csarnoka — felépülhetett. (Zajos éljenzés.) Élteti egyúttal Ybl Miklóst is, a genialis művészt, ki e nagy mű létesítésében ő felségének oly

szakavatott segédkezet nyújtott. Az ősz művészt lelkesülten megéljenzették. Ezután előlépett Gassi Ferencz és elszavalta saját szerzeményű költeményét, a mely következőleg hangzik:

Bárha szerénység tartózt odik ünnepi zajtól
És a dicséret elől csendbe, magányba vonul,
Mégis az érdemnek Te kiváló bajnoka lássad
Ime előtted most száznyi művészseregéd.
Mert mindenki siet kifejezni a hálaakívánat
Hő szavait s szívből élteti, áldja neved.
Buzgó, ügyszerető védője valál a művészetnek,
S néki igazságos, jószívű atyja level.
Mennyi tehetséget sietél érvényre emelni,
És a művészkoszorút Általad érte el az.
Mennyi szerény kezdő, buzdítva e példa hevéttől,
Mindinkább közeledt vágyai célja felé.
Míg a szabad percet mások víg szórakozásban
Tölték, Te azalatt nem pihenél sohasem.
Thália, Terpsichoré, Melpomene és Euterpe
Kedvencz műsáid közt keresél üdülést.
Nyerd hát általok el mint legszebb földi jutalmat,
Hön végzett kötelem boldogító tudatát.
Ritka siker koronázza dicsően fáradozásid,
Elj a művészetnek számtalan éveken át.

Az ünnepély első része ezzel véget ért, hogy kedélyes folytatását és bevezését nyerve az ünnepi lakomában, a melyet a margitszigeti alsó vendéglőben tartottak meg.

Bécsi levél.*

— Haydn szobra. —

Megvallom: az első napokat töltve Bécsben, meglepett a császári város. Minden fejtörés nélkül ruházom rá az első talált jelzőt, mely eszembe ötlék: imponáns. — Csakhogy ennek az imponálásnak hátrányára is van: az, hogy kis városból jöve, a nagy területen alig bírom magamat tájékozni az irányok felől. Ez különben nem oly nagy baj: cicero-ném segélyével ha egyszer már «ott vagyok, a hól akarok»: nincs egyéb gondom, mint nézni, nézni és nézni, míg az egészet végig nem élveztem.

A tájékozás már azért is nehezemre esett, mivel a birodalmi székvárosban a művészek zöme (tudtommal) nem lakik együtt, egymás közelében; Natter Henrik szobrászműhelyét is csak nagy ügygyelbajjal találhattuk meg, úgyszólván a városon kívül, a Prater mellett.

A művész már befejezte Haydn állósobrát, mely az Esterházy-kertet díszíteni van hivatva; Bécs városa minden esetre nyerni fog vele, nyilvános terei úgy sem valami nagy számban mutathatnak fel szobrokat. A zene nagy mesterének szobra fölemlítésre méltó módon jött létre: szerény bécsi polgárok adományából, úgynevezett celebritások hozzájárulása nélkül, egészen csendben. Máskor az ilyes munkához nagymérvű készülődés kell: sok-sok tagból álló bizottság, még pedig ragyogó nevekből, melyekjegyzéke, mint az üstökös farka, messzire elnyúlik, mert manapság mindenki híres és senki sem akar kimaradni a magas társaságból. Az emlék-állítás az illetén mód következtében már-már rossz hírre

* Boecánatot kérünk a t. szerzőtől, hogy czikkét régebb kötelezettségek miatt, ily későn közöljük.
S z e r k.

kapott. Tisztelet-becsület az elvitathatatlan érdemek, melyet sok ember szerzett magának az által; de senki sem oly együgyű többé, hogy elhigye, miszerint minden esetben a legönzertlenebb, őszinte tisztelet állítatja amaz emlékeket a nagy halottak fölé. Hiszen a halottak felett egy-egy csillag ragyog, s tehet-e róla az emlékbizottság buzgó tagja, ha az a csillag lefut az égről — egyenest kabátjára?! Vigasztalódjunk: külföldön ugyan ezek az állapotok még nagyobb, elijesztő mérvben uralkodnak. Szinte lázas sietség van e részben mindenütt; alig hal meg egy jelesebb férfiú, rögtön nagy zajt ütnek mindenfelé, rögtön a «a nép elé akarják vinni» cothurnusában, s nem gondolják meg, hogy ez az utókornak volna feladata. Hogy tábornokok, államférfiak, feltalálók stb. mindjárt szobrot kapjanak, a mi némi anyagi hasznat hajthat: az természetes; de pl. művészek, költők, írók — ezek várhatnak száz évig haláluk után, mikor minden személyi érdektől menten, tisztán ítéletünk működésök felett, mielőtt a legnagyobb jutalommal illetjük őket, emlékszóborral nyilvános téren. A ki szellemi téren alkot: annak hirneve csak elhunyt után szilárdul meg, mikor minden személyeskedésből eredt pártharczat, mellékérdeket félretéve, érdemeit az elismert nagyokéval részrehajlatlanul hasonlíthatjuk össze. Az egész nemzet szellemi eredményeihez kell arányítani minden valódi vagy képzelt jelesünk munkásságát. Ennek a szabálynak, tudunkkal, Schiller és Goethe, Schubert és Beethoven egyaránt alávetettek, s hogy ezt az aranyabályt újabb időben át-hágják: azt a divatos szobor- és emléktáblaláznak rójuk föl. Mihelyt valamely nagy művész meghal, már keresnek tereket, a melyen életnagyságon felüli való szobrot felállítsák. Mikor Wagner Richard elköltözött, még nem telt bele 48 óra, Bécsben minden szerkesztőség szobáiban ott kísértett egy-egy mély gyászba öltözött zeneműáros, könyves szemmel adván elő tervét «egy nagy emlék felállítása tárgyában», — s hasonlóképp történt Markart halálakor. Hiszen felfogjuk és megbocsátjuk, ha a szeretet, tisztelet és csodálat a lesújtó fájdalom mértéken felül csigázza, s ilyenkor a háborgó indulat, illeréktelenül, könnyen mond oly nagyhangos ítéletet, mely magát az utókor fölé helyezi: de azért mégis csak a temetőn van helye a fájdalom szerényebb vagy nagyszerűbb jelének, az emlékkönek, vagy pedig ott, a hol az illető élt és működött, valamely intézet helyiségében: itt valóban megindító az életnek a halállal való találkozása; holott a nyilvános tér, az utcza, a városé, s csak annak van joga ott nyilvános emlékhöz, a ki a városnak (vagy, ha fővárosról van szó, az egész országnak) különösen nagy szolgálatokat tett, vagy nagy dicsőséget szerzett s méltó, hogy mindig reá emlékezzünk.

S miután Bécsről van szó: ez a nagy város, a valódi német zenének maig szék-városa, pirulhat azon, hogy nincs magasabb művészi becsesél bíró Mozart-szobra, s hogy ez iránt csak akkor érdelt fel a buzgóság, mikor a Wagner-

szobor mozgalma, — bármily körökben is, — némi visszatetszésre talált. S meddig kellett egy Haydnnak is várnia — és meddig kell még Glucknak! A német kedélyesség fővárosa — s mi volna a német kedély egy Goethe és Uhland, de egy Haydn, Mozart, Schubert és Beethoven nélkül? — az örökös enéklő, csengő-bongó Bécs maig sem bírva egyetlen zeneművész szobrával sem, a derék férfidalegyesület nélkül; pedig úgy illenék, hogy Bécs egy új forumot népesítsen be a legnagyobb nagyok szobraival, hogy az egész világ zenészei ide zarándokolnának érte. — Persze, ez csak szép álom, a melynek megvalósulását a jó bécsiek (s főleg a városi tanács) takarékosága még csak a távoljövendőre sem helyezi kilátásba; hja, a pénz drága portéka, s az ilyes kiadásokat még a «művelt» főváros is fényűzésnek tekinti: mintha ez a «luxus» nem volna szükséges kiegészítése a szellemi életnek. Annál tiszteletreméltóbbak aztán a kivételek: azok a derék mariahilli polgárok, a kik filléreiket arra szánták, hogy megörökítsék annak a kedves zeneszerzőnek emléket, a ki az ő kerületökben élt és halt meg, ott írta le eszméit, s a kinek Bécs városa nemcsak szellemi élvezeteiért, hanem hírnév dolgában is köszönettel tartozik. Eleinte ugyan az adakozásból folyt összeg nem volt valami magas; de a jó szerencse egyszer összehozta a derék mariahillieket a toll egnéhány emberével, a kiknek szenvedélyök az, hogy jó ügyért minden lehető megtegyenek; akadt egy tehetséges művész is, a ki elég megbízható volt arra, hogy a legnagyobb örömmel vegyék ajánlkozását, mely szerint a nagy komponista hű mását díjtalanul elkészíti, csak adjanak hozzá jókora darab carrarai márványt. Így jött létre a szép mű minden dob- és trombitász, ragyogó nevekből álló üstökös-fark, sőt bizonyos csillagok hullása nélkül. Valósággal el lehetne keresztelni névtelenül alapított emléknak.

Ma már az utolsó vésőnyomon is túl van a lelkes kődarab, a művész lakásán (Schüttelstrasse 19.), a hol a nagy közönség is immár megtekintheti. Mindenesetre nehéz feladat volt a jó öreg művészt aranyhímzésű díszfrakkjával és gondosan fésült czopfos parókájával éppen márványba varázsolni. A «Teremtés», «Krisztus hét szava» két oratoriumnak s a londoni symphoniáknak alkotóját teljesen megilleti ugyan az előkelő kő; de a márvány hidegsége, magasztossága hogyan illik a quartettek szerzőjéhez, az élces zenei causeurhoz, a kedélyes bécsihez? s mégis a genialis fenség és a bizalmas emberi e sajátságos vegyületét a szobrász kitünően találta el; él ez a szobor, a philister megjelenésű lángész, a nagy művész és jó ember, a szerény hivatalnok és mégis mester, a ki tudatával birt értékének és végrendeletét e szavakkal zárta be: «Az első osztály szerint akarok eltemettetni: lelkem számára is az 1. sz. helyet kívánom».

S ez a szép szobor, mely az Esterházy-kert régi gesztenyefái alatt pompásan foglaltatja: nem foglalhatja el jogos helyét — ki tudja? — talán évekig sem; de nem azért, mert még talpzata nem

kész, hanem, mert a kert ócska kőfallal van kerítve s a tervezett vasrostély, mely nélkül börtönnek látszanék a szobor tannyája — pénzbe kerülne Haydn szobrának vidám, szabad környéken kell állnia. Ugy látszik, erre nincs más út, mint az, hogy a művész atelier-jének ajtajára aláírási ívet függeszzen ki; a műszerető nézőközönség, hiszszük, nem zsongorgatná krajczárjait ott, a hol a maga élvezete és a nagy halott iránt tisztelete megkívánja s illetékes helyen nem jut eszébe senkinek, hogy maga a bécsi városi pénztár aldozzon egy pár ezer forintot a város szépítésére. Itt legfőlebb csak halasztásról lehet szó; elejteni az ügyet, mai stádiumában nem lehet többé.

Ime egy vonás Bécs képzőművészetéről; megvallom, ne az ezért közöltem, hogy példát vegyen róla a mi kedves — Budapestünk

HIREK.

— A NEMZETI SZÍNHÁZNÁL minden tagnak lejárt már szabadságideje. A betegek is felüdültek, s most már a teljes számmal együtt levő személyzet megkezdheti működését. E hónap 7-én lép fel Prielle Kornélia szabadsága után először «Denise»-ben; 8-án Grillné Csillag Teréz hosszas betegsége után először «Bozóti Mártá»-ban; 9-én Nagy Imre másfél havi rekedtsége után «Hamlet»-ben; 13-án színre kerül először «Antonius és Cleopatra», ezt követi az ujdonságok sorában Jókai «Fekete gyémánt»-ja október 2-án; még ugyan e hónapban kerül színre Csiky «Sötét pont» című drámája és nov. közepén «Endre és Johanna» történeti színmű Rákosi-tól. További ujdonságok: «Zilah hercege» Claretietől, «Szakítás» Dreyfustól, «Martin hercegnő» Meihactól, «Névtelen levél» Cohentől, «Ősz és tavasz» (Hetényi és Hevesi vigjátéka); új betanulással «Sejgőre kisasszony» Augier és Sandeau vigjátéka, «Egy pohár víz» Scribetől, Shakespeare «IV. Henrik»-je Lévy fordításában. Még a tél folyamán kerül színre Teleki «Kegyenc»-je Molnárné levelet intézett az igazgatóságához, jelentve, hogy egészsége helyreállván, szeptember közepén újra elfoglalja helyét a nemzeti színházban.

— A KIR. OPERASZÍNHÁZBAN vasárnap először került színre Meyerbeernek «Észak csillaga» című látványos operája s ebben Bianchi Bianka k. a. először énekelte magyarul Katalin szerepét. Ha a vendégművész még eddig nem lett volna közönségünk kedvence, mai szereplésével bizonyosan mindenkit meghódított volna. A felejthetetlen Hollósy Kornélia óa, a ki tudvalevőleg Katalin szerepét minálunk megalkotta, nem láttuk operánk színpadján ennek a szerepnek olyan hivott képviselőjét, mint Bianchi Bianka k. a. Élénkség, báj és brillans koloratura képezik e szerep kellő interpretálásának legfőbb feltételeit, ezeket pedig a t. művész ritka mértékben bírja, minélfogva Katalinja úgy drámailag, mint zeneileg legsikerültebb alakításai közé tartozik. Leszámítva egy pár bizonytalan hangvétel és egy izéstelen stakkato-kadenciát a cigány-rondóban, a legszigorúbb bír-

lat is alig találhatott rajta egyéb kifogásolni valót. Pompás humorral adta elő az első felvonásban, hogyan járt el Praskovia atyjánál. A második felvonásban bensőséggel énekelte a sátor előtti jelenetet. De szereplésének fénypontját a harmadik felvonás fuvola-duója (illetőleg triója) képezte, melyvel hallgatóit végképen elbájolta. Sűrűn felhangzó taps és számtalan kihívás tanúskodott a közönség elragadtatásáról. Praskoviát Abrámyiné asszony meglepő sikerrel énekelte. Kár, hogy elmaradt az első felvonás gyönyörű duettje Katalin és Praskovia közt. De sok tekintetben kárpótlást nyújtott a nászda és a harmadik felvonásbeli elbeszélés. A többi szerepek a régi kipróbált kezekben voltak. A czárt Ney, Grizenkot Kőszeghy, Danilovitzot Pauli, a két markotányosnőt Kordin Mariska k. a. és Saxlehner Emma asszony adta és mindegyikük jól megfelelt földadatának. A táborjelenet hatásos képet nyújtott, de a rendezésben számos kisebb-nagyobb hibát tapasztaltunk.

— A «BUDAPESTI FÉRFIDALEGYLET» folyó évi szeptember hó 7-én esti 6 órakor néhány a fővárosi zenekörökben előnyösen ismert műkedvelő szíves közreműködése mellett az orsz. kiállítási zene-csarnokban hangversenyt rendez. — A műsor igen változatos leendő és csupán magyar eredeti művekből fog állani.

— ZICHY GÉZA GR. ősszel nagyobb hangversenyköruttra indul, melynek rendezésével Kugel, bécsi színházi ügynökét bízta meg.

— PERÓTTI GYULA, a ki egy amerikai tournéra szerződött, fölbontotta ezt a szerződést, mert az impresszárió a kikötött biztosítékot nem tette le a meghatározott napon. Tenoristánk e szerint nem megy Amerikába.

— A MEININGENI SZINTÁRSULAT e hó folyamán Olaszország nagyobb városaiban fog előadásokat adni.

— SERVAIS JÓZSEF gordonka-tanár a brüsszeli zenekonzervatóriumban, a hírneves gordonkaművész fia, hali kastélyában hirtelen meghalt.

— «DER EINHEITSGEDANKE IN DER DEUTSCHEN MUSIK» e cím alatt dr. Marsop P. szellemesen bizonyítja, hogy mily kevés alapja van a «klasszikus» és «romantikus zene» elnevezéseknek, a mint ezeket a legtöbben használják. Szerinte a német zene, már Bach óta, a tökély bizonyos fokát érte el, s ezért klasszikus; maga Schumann sem romantikus, mert teljesen német alapon áll és a tematikusnak a figuratív elemmel való egybeolvadása és gazdagsága nála egyenest Bachra vezethető vissza. A tanulságos füzet egyszersmind élvezetes olvasmány; *Barth* zene-műárúsnál (Berlin) 30 krajczáron megszereshető.

— A BIRMINGHAMI ZENEÜNNEPÉLY múlt hó 25-én vette kezdetét, Mendelssohn «Illés» című oratoriumának előadásával, melyet Richter János vezényelt. A hangversenyterem zsúfolásig megtelt és Richter lelkes ovációkban részesült. A magán szólamokat elsőrangú művészi erő, mint Albani és Trebelli asszonyok, továbbá Santley, a hírneves angol baritonista, énekeltek. — Másnap Gounod «Mors et vita» című oratoriumát adták elő, mely

roppant sikert aratott. A mű, mely a «Megváltás» című oratorium folytatását képezi, XIII. Leo pápának van ajánlva.

— ÁBRÁNYI LAJOS ismert nevű arcképfestő legközelebb Győry Vilmos igen sikerült életnagyságú arcképet fejezte be az orosházi ágostai ev. egyház részére, a hol Győry, mint közkedvelt lelkész működött több éven át.

— A BÉCSI UDVARI SZÍNHÁZ, a kik Kremsierben az uralkodók találkozósa alkalmával játszottak, tudvalevőleg még semmi ajándékot sem kaptak. A czár szárnysegéde Kremsierből azonban a következő táviratot intézte az orosz udvari marsalli hivatalhoz Pétervárra: «A bécsi udvari színészeknek a bécsi nagykövetség útján egyenkint 500-800 rubel értékű ajándékok küldendők.»

— A KOLOZSVARI SZÍNHÁZBAN augusztus 30-án az erdélyrészi magyar közművelődési egyesület alakuló nagygyűlése ünnepe alkalmából színrekerült Szigligetinek «Álmos és Árpád» című látványos, zenés, regényes színműve. A rég elfeledett színművet E. Kovács Gy. igen sikerülten rövidítette meg és alkalmazta erre az előadásra. A díszletek szépek, a körülményekhez képest elég gyorsan és simán váltakozók. Az egész előadás kerekded, egybevágó volt. A rendezésben különös műgond volt észlelhető. A betanulás nagy szorgalomra, s egyáltalán az egész személyzet hazafias áthatottságára vallott, mert még az apróbb szereplők is úgy feleltek meg a rájuk bízott feladatnak, mintha mindenik egyes előkelő színész vagy színésznő lett volna. Különösen kiemelendők E. Kovács Gyula, mint Álmos és Csiky L. mint Árpád. Az első lelkesedése elragadt a másodikra, harmadikra, az egész személyzetre. Majdnem minden dikciót megtapsoltak. Különösen zajos hatást keltett Árpád áldás imája a fűhöz, vízhez és földhöz. A csoportozatok elragadók voltak. Elismerés a személyzetnek és az igazgatóságnak.

— GOUNOD KÁROLY a ma érkezett francia lapok jelentései szerint nem megy Birminghambe; hanem a fia János, továbbá leánya és neje jelen lesznek a zeneünnepélyen. A «Mors et vita» oratoriumot Richter János fogja vezényelni. E szerint a mester, úgy látszik, mégis fél az angol bíróságoktól, vagy talán még inkább Welden urhölgytől.

— A NEMZETI ZENEDE NÖVENDEKÉK beírása f. é. szept. 1-től 7-kéig az intézet helyiségben (IV. ker. sarkantyus-utca 11. sz. a. II. em.) naponként délelőtt 9-12 óráig történik, azontul Bartay Ede igazgató úr lakásán (IV. ker. zöldfa-utca 7-ik sz. a. II. em. 16. ajtó sz.) mindkét nembeli növendékek felvétetnek az ének, karének, orgona, zongora, hegedű, gordonka, gordon, fuvola, klarinet, oboa, fagott, kürt, trombita, összhangzat és zeneszerzési tanszakba, valamint vonós és négyes zenekari iskolába. — Minden tanszak felsőbb és kiművelési osztálybeli növendékei a karének, az összhangzat és zeneszerzési tanszakban úgy a hegedű tanszak felsőbb és kiművelési osztálybeli növendékei a vonós négyes kamarai zenében csupán a beíratási díj mellett ingyen nyernekt oktatást. Magán-oktatásban részeshülni óhajtó intézeti növendékek-

nek utasítással szíjaztató igá s vesenszolgál.

— A BÉCSI SZÍNHÁZAK most egymásután megnyitják ismét csarnokaikat. Szombaton, e hó 29-én kezdték meg az előadásokat az «An der Wien» színházban. Színre került Strausznak «Egy éj Velen-czében» című operetteje. Az évad első újdonsága Genének «Nanon» című operetteje lesz, melyet szept. havában akarnak bemutatni.

— A NEMZETKÖZI ZENÉSZETI KONGRESSZUS, mely f. hó 2-ára volt Antwerpenbe összehívva, szeptember hó 19-ére halasztott el. Oka az elhalasztásnak az, hogy a világiállítás egyes részei és csoportjai még ma sincsenek rendezve s különösen a zenészet csoport a legkezdetlegesebb állapotban van. A magyar zenészek közül az elkésztet értesítés folytán többen Antwerpenben voltak, de már vissza is tértek. Liszt Ferenc is megérkezett a kongresszus első határidejére Antwerpenbe, de hasonlóképen eltávozott.

— NILSSON KRISZTINA skandináv körútját Bergenbe kezdi meg, hova a művésznő már elutazott. A városi hatóság elhatározta, hogy a diva megérkezése napján kivilágítást rendez.

— GOUNOD KÁROLY már elutazott Birminghamba, hogy jelen legyen «Mors et vita» című nagy oratoriumának előadásán. A mestert tudvalevőleg az angol bíróságok az ismeretes Welden ügyben magas pénzbírságra ítélték, melyet azonban Gounod természetesen nem fizetett meg. Párisban nagyon kíváncsiak az emberek, vajjon az ítéletet most végrehajjták-e?

— A BIRMINGHAMI ZENEÜNNEPÉLYRE már nagyban folynak az előkészületek. A zenekari próbákat már megkezdtek a londoni «St.-Georg's-Hall» ban, Richter János karnagy vezetése alatt. A zenekar 135 tagból áll. — A húros hangszerek száma 86.

Felolós szerkesztő és laptulajdonos Dr. Berényi Pál.
Pallas irodalmi és nyomdai részvénység.

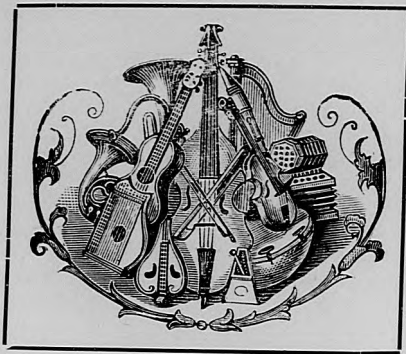
Hirdetések.

A Karlsbadi lábbeli raktár

Dorottya-utca 8. sz.

Ajánlja dús készletét úri-, női- és gyermek-lábbeliekben a legolósbb árában. Vidéki megrendelések legpontosabban teljesítetnek. Czipők mérték szerint készítettnek. Képes árjegyzékek ingyen.

APPEL IG.

ezelőtt SANDNER W.

(Budapest, Gróf Károlyi-utca 5. sz.)

ajánlja mindennemű vonós hangszereit, úgymint saját gyártmányú ezteráit nagy választékban. Tiszta hangolásért jót állók. Ezenkívül nálam valódi római húrok kaphatók.

A címre tessék figyelni.
A kiállítás 28 csoport Hígyana kiállítás

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindenféle butorokban és kiállításban legolcsóbb árak mellett. Átvessz mindenféle lakás berendezéseket, és mennyasszonyi kelengyéket.

Szőnyegek

SAISONHOZ.

Salon, futó
és
asztali
szőnyegek,

A matrózhoz.

Szőnyegek

SAISONHOZ.

lópokróc
és
flanellpaplan
gyári raktár.

H. RIPPER

BUDAPESTEN

Kerepesi-ut 8. a Pannonia szálloda átellenében. Kerepesi udvar

Kivonat az árjegyzékemből:

Gyapjú futók méterenkint	25, 30, 40, 50 kr.	Flanell-paplan, prima	5, 6, 7 frt
Manilla	60, 70, 80 kr.	Fűzött paplan, saját gyártmány	2 frtól fölfele
Hollandi	90 kr., 1 frt.	Tengerifü-matraczok	4, 50 frt
Panestery	1, 30 frt., 1, 80 frt.	Töltött szalmaszak egy nagy ágyhoz	2, 50 frt
Agypokróczok	85 kr., 1-2 frt. és fölfele	Vasággyak sarnival, összerakható	5 frt.
Jutefüggönyök 330 cmtr. hosszú draperiával	2, 50 frt s fölfele	Nagy választék gyermekágyakban és gyermekkosár-kocsikban	
Jute-garnitúrák 2 ágy és egy asztalterítő	5, 6, 7 frt		

Vidéki megrendelések csak utánvétellel teljesíttetnek.

Árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

I-ső cs. és kir. kizár. szabad. újonnan javított Ruganyos sérvkötők

Fontos a szenvedőknek.

sérvvédővel.

Fontos a szenvedőknek.

A legújabb találmány az amerikai, újonnan javított ruganyos sérvkötő Politzer-től; ez rugók nélkül van, tisztán ruggyantából művészién szerkesztve s az a célja, hogy még a legüdültébb sérvket is lehető legrövidebb idő alatt egyenletes fekvésbe hozza s úgy nappal a legerőfeszítéskor munkánál vagy a sokat járkálásnál, mint szintén éjjel alvasközben is használható, a nélkül, hogy a tatta Felette nagy haszon, hogy az még éjjel is a testen maradhat, mivel hogy a szenvedő testrésze kiváltképen jótékony kellemetes nyomást gyakorol s a legtöbb esetben még a sérv biztos gyógyulását is eszközöli. A legtöbb orvosi tekintély által elismerve, megvizsgálva s a legjobbnak találva: professor Kovács a sebészeti köröda alelnöke, dr. Gross Lajos magy. kir. egészségügyi tanácsos, dr. Glöck Ignác kir. törvényszéki orvos által.

Alólított egyszersmind nagy raktárt is tart angol és francia azeál-sérvkötők, — függesztő készülékeket (suspensorium) gumiból, szövötteket, mint szintén szarvasbőröl. A szarvasbőr és gummi suspensoriumok célja, hogy a táglulást megakadályozzák. Méhfeeskendők, légpárnák, ágybetétek, periodtáskák, présertivumok, gummiharisnyák és mindennemű gummi-árúczikkek. Sérvkötőknél kérem megjelölni: jobb, bal vagy kettős-e, mint szintén a test bőségét is. Megrendeléseket utánvétellel mellett elfogad

POLITZER MÓR

cs. és kir. szab. sérvkötő-készítő Budapesten, Doák-Ferencz-utca.

Árak: urak, hölgyek és gyermekek számára, egyoldalúnak dbja 6-10 frt, a kettősnek dbja 10-16 frt, gyermekeknek felével olcsóbb.

Ugyanitt kapható a legjobb amerikai sérvkenőcs. Egy tégely ára 3 frt 50 kr.

Az országos kiállítás

t. látogatóinak figyelmébe ajánlva Budapest legolcsóbb bevásárlási forrása

Károly-körút és király-utca sarkán

ROTHAUSER L. JÓZSEF

gyári raktára china-ezüst és alpakka tárgyából, albumok, bronz- és bórdíszműárak, író, utazó-eszközök és glacé-kezttyük, selyem és szövet-esernyők, legyezők, nyakkendők, sétabotok, francia- és angol illat- és pipere-szerek, valamint gyermekjátékok a legújányosabb áron.